

автоматизированное производство. Постоянное повышение качества продукции и конкурентоспособности. И один из главных моментов – это обеспечение благоприятных условий труда для рабочих и их безопасности.

Сведение к минимуму ежедневного простоя оборудования, что увеличит среднее количество рабочих дней на единицу в год. Этого можно достичь за счет сокращения времени, затрачиваемого на ремонт оборудования, внедрения новых технологий и автоматизация оборудования.

Использование сырья и материалов самого высокого качества не только улучшает качество производимой продукции, но и снижает износ деталей оборудования.

Ликвидация неактуального и бездействующего оборудования путем сдачи в аренду, на реализацию или в лизинг.

Например, работа с лизинговой компанией даст возможность лизингополучателю решить вопрос о покупке необходимого оборудования, а компании – заключение дополнительных сделок по продаже оборудования и получить за это дополнительные денежные средства в настоящем времени.

Полагается, что при соблюдении предложенных совершенств по упрощению и улучшению в ТОО «Топан» компания имеет возможность получить положительную динамику по движению и технического состояния основных средств (обновление, рост, срок годности) и показателей интенсивности и эффективности основных средств, а также сведение к минимуму износа основных средств, что является важным условием функционирования любого предприятия.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1. <https://online.zakon.kz/Accountant>
2. Бухгалтерский учет и анализ (для бакалавров): учебное пособие / Под ред. Костюкова Е.И. - М.: КноРус, 2018. - 416 с.
3. Алексеева, Г.И. Бухгалтерский Финансовый Учет. Отдельные Виды Обязательств: Учебное пособие / Г.И. Алексеева. - Люберцы: Юрайт, 2015., глава 2
4. Алисенов, А.С. Бухгалтерский финансовый учет: Учебник и практикум для академического бакалавриата / А.С. Алисенов. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 457 с.

ТҮЙІН

Қазіргі нарықтық шындықты ескере отырып, қызметтер мен жабдықтарды үздіксіз жаңарту қажеттілігі туындайды. Маңызды емес және белсенді емес жабдықты жалға беру, сату немесе лизинг арқылы жою. Сақталуға, жалға алуға және сатуға жататын пайдаланылмаған активтерді анықтайтын негізгі құралдарға түгендеу жүргізу. Мүмкіндігінше көп клиенттерді тарту үшін нормативтік-құқықтық базаның сапасын жақсарту қажет.

RESUME

Given the current market realities, there is a need for continuous modernization of services and equipment. Elimination of irrelevant and inactive equipment by renting it out, selling it or leasing it. Conducting an inventory of fixed assets, which identifies unused assets that are subject to conservation, lease and sale. In order to attract as many clients as possible, the quality of the regulatory framework needs to be improved.

ӘОЖ 657.42

Сайлауова М.Қ.

Ғылыми жетекшісі: **Джакупова А.К.**, э.ғ.м., аға оқытушы

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, Орал қ

ҰЙЫМНЫҢ КІРІСТЕРІ МЕН ШЫҒЫСТАРЫ ЕСЕБІ МЕН АУДИТІН ЖЕТІЛДІРУ

Аңдатпа

Кәсіпорын кәсіпкерлік қызметті ұйымдастыру үшін құрылады, оның экономикалық мақсаты әлеуметтік қажеттіліктерді қанағаттандыру және пайда табу болып табылады. Өзінің мазмұны бойынша кәсіпкерлік қызмет қор нарығында өнімді өндіру мен сатуды, жұмыстарды орындау мен қызметтер көрсетуді, операцияларды қамтиды. Кәсіпорын кез-келген қызмет түрін немесе барлық түрлерін бір уақытта жүзеге асыра алады.

Кәсіпорынның кірістері мен шығыстарының көрсеткіштері кәсіпорын қызметін басқару саласында ғана емес, салық салынатын пайданы есептеу кезінде де қолданылады және бұзушылық үшін жауапкершілікті көздейтін Қазақстан Республикасының Салық және Әкімшілік кодекстерімен бақыланады. кірістер мен шығыстарды есепке алу ережелерінің.

Түйін сөздер: кірістер, шығыстар, кәсіпорын, бухгалтерлік есебі, синтетикалық есеп.

Кәсіпорынның нәтижелерімен тікелей байланысты бизнес-процестің элементтері кірістер мен шығыстар болып табылады.

Кәсіпорынның экономикалық қызметі шикізат пен материалдарды сатып алу, өнімді дайындау, оларды тұтынушыларға сату, жалақы төлеу және т.б. жеке экономикалық операциялардан тұрады. Экономикалық процесте кәсіпорынның қаражаттары айналым жасайды, оның барлық фазалары бір мақсатқа - өндірістік және шаруашылық қызметтен кірістер алуға бағынады. Сондай-ақ өндіріс процесі материалдық, еңбек, қаржы ресурстарының шығындарынсыз аяқталмайды.

Осылайша, өз қызметі барысында кәсіпорындар табыс табады және шығындар туғызады.

Табыс экономикалық категория ретінде кәсіпорынның қаржылық нәтижелерін білдіреді. Бұл анықтамаға кіріс алушылар ретінде экономикалық қызметке қатысатын немесе қатыса алмайтындар кірмейді. Экономикалық категория ретінде табыстың келесі айрықша белгілерін атап өту қажет:

1. Табыс, әдетте, ақшамен ұсынылады;
2. алудың жүйелілігі;
3. Заңдылық критерийі [1, б.6].

Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 28 ақпандағы No 234-III «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы» Заңына сәйкес кірістер деп есепті кезеңдегі экономикалық пайданың түсуі немесе активтердің ұлғаюы түріндегі ұлғаюы немесе пассивтердің төмендеуі, бұл сайып келгенде меншікті капиталдың ұлғаюына әкеледі (меншік иелерінің жарғылық капиталға салымдарын қоспағанда) [1].

Л.А.Попованың пікірі бойынша табыс дегеніміз - бұл субъектінің қалыпты қызметі нәтижесінде активтердің түсуі немесе өсуі немесе міндеттемелердің төмендеуі арқылы экономикалық ресурстардың көбеюі [3, б.207].

2007 жылғы 21 маусымдағы №1 ұлттық қаржылық есептілік стандартында кірістің келесі анықтамасы берілген: «кіріс - бұл есепті кезеңдегі экономикалық пайданың түсуі немесе өсуі немесе міндеттемелердің азаюы түріндегі өсімі бұл капиталға қатысатын тұлғалардың салымдарымен байланысты емес, капиталдың көбеюіне әкеледі» [4, б.216].

Табыс өндіріс факторларына меншік құқығын әкелуі мүмкін, оларды жеке тұлға, компания, үкімет қолма-қол немесе қолма-қол емес нысанда ала алады. Сонымен қатар, үнемі және бір рет әрекет ету, кейде қатаң дәйектілікпен төленуі керек, мысалы, кәсіпорын банкрот болған жағдайда.

Кәсіпорын тауарлы-материалдық босалқыларды сатудан, қызметтерді көрсетуден, кәсіпорынға тиесілі активтерді пайдалану үшін аударымдардан және пайыздар, роялти мен дивидендтерден табыс ала алады [5, б.501].

Табыстың нақты жіктелісі белгілі бір кезеңдегі операциялық таза нәтижені ақылға қонымды түрде анықтауға негіз болады. Табыс көзі, әдісі, алу жүйелілігі және басымдығы бойынша жіктеледі.

Кіріс көздерін анықтау үшін кәсіпорынның барлық қызметі:

- негізгі немесе жедел қызмет (кәсіпорынның өнімдерін, жұмыстары мен қызметтерін өндіру және сату);

- қаржылық қызмет (несие алу және оларды басқа кәсіпорындарға беру; кәсіпорынның басқа компаниялар қызметіне қатысуы; кәсіпорынның қаржы нарықтарындағы операциялары, бағамдық айырмашылықтар және т.б.);

- кезектен тыс баптар (кәсіпорын қызметіне тән емес операциялар).

Бұл бөлу өте маңызды, өйткені ол кәсіпорынның негізгі қызметінен де, басқа көздерден алынған кірістердің үлесі қандай болатынын анықтауға мүмкіндік береді, әсіресе осы кәсіпорынның қызметіне мүлдем тән емес және жасай алмайтындардан оның тұрақты кірісі ретінде қарастырылуы керек.

Ұлттық қаржылық есептіліктің №2 стандартына сәйкес кірістің анықтамасына мыналар кіреді

- негізгі қызметтен алынған кірістер;

- басқа кірістер.

Кірістерге ұйымның әдеттегі қызметінен алынатын түсімдер, соның ішінде өнімдер мен қызметтерді сатудан түскен кірістер, сыйақы, дивидендтер мен роялти кіруі мүмкін.

Басқа кірістер - бұл субъектінің қалыпты қызметі барысында туындауы мүмкін немесе пайда болмауы мүмкін табыстың анықтамасына сәйкес келетін табыс [4, б.139].

Кәсіпорынның негізгі қызметінен алынған кірістер және басқа кірістер оның жалпы кірісін құрайды. Резидент заңды тұлғаның жылдық жиынтық табысы салық кезеңі ішінде оның Қазақстан Республикасында және одан тыс жерлерде алуға (алуға) кірістен тұрады [2].

Салықтық есепке алу мақсатында «салық салынатын табыс» ұғымы да қолданылады, ол жылдық жиынтық табыс пен Қазақстан Республикасы Салық кодексінің 80-103, 105-114-баптарында көзделген шегерімдер арасындағы айырма ретінде анықталады. Салық кодексінің 122-бабына сәйкес жасалған түзетулерді ескеру [2].

Кәсіпорын қызметінің жиынтығында ең маңызды орын дайын өнімді (тауарларды, жұмыстарды, қызметтерді) сату процесіне беріледі. Дайын өнімді (тауарларды, жұмыстарды, қызметтерді) сату - сатылатын өнімдерге, тауарлар мен қызметтерге меншікті өтеулі немесе өтеусіз негізде беру процесі. Өнімдерді сату дегеніміз табиғи-материалдық формасы бар өндірілген тауарларды сату ғана емес, сонымен қатар жұмыстарды орындау, қызметтер көрсету.

Өнімдерді сатудың нәтижесі ақшалай нысанда болады - өндірілген тауарларды, жұмыстарды, қызметтерді сатудан түсетін табыс түрі.

Сонымен, өнімді (жұмыстарды, қызметтерді) сатудан түскен кірістер сатып алушыға жөнелтілген өнім үшін ағымдағы банктік шотқа немесе кәсіпорынның кассасына түскен қаражатты білдіреді [7, б.59].

Кәсіпорынды қаржылық басқару үшін сізде кірістің келесі көрсеткіштері болуы керек:

- өнімді (жұмыстарды, қызметтерді) сатудан түскен таза кіріс - бұл қосылған құн салығы, акциздер, қайтарылған тауарлар мен баға жеңілдіктерін шегергендегі сатудан түскен жалпы табыс. Таза табыс (залал) салық салуға дейінгі кіріс (залал) мен корпоративтік табыс салығы арасындағы айырма ретінде айқындалады, салық салынатын кірістің ағымдағы салық ставкасы бойынша есептелген [8, б.127];

- сатудан түскен жалпы табыс - сатылған өнімге өндірістік шығындарды шегергендегі таза сатудан түсетін түсімдер. Бұл көрсеткіш кәсіпорынның өндірістік қызметінің тиімділігін талдауға мүмкіндік береді;

- негізгі қызметтен алынған кіріс (залал) (операциялық пайда немесе операциялық залал) - басқару шығындары мен сату шығындарын шегергендегі сатудан түскен жалпы табыс. Бұл көрсеткіш басқару мен сату шығындарының сатудан түскен қаржылық нәтижеге әсерін көрсетеді;

- қаржылық қызметтен алынған кірістер - қаржылық қызметтен алынған кірістер мен шығыстардың сальдосы. Бұл көрсеткіш кәсіпорынның өндірістік-шаруашылық қызметінен түсетін кірісті кәсіпорынның пайыздар мен дивидендтер алуы, шетел валютасымен операциялар және т.с.с. сияқты кіріс көздерінен бөлу үшін қажет;

- салық салынғанға дейінгі кіріс (залал). Бұл көрсеткіш бухгалтерлік кірістен салық салынатын табысқа көшу нүктесі болып табылады. Бухгалтерлік кіріс - бұл бухгалтерлік есеп талаптарына сәйкес есептелген кіріс. Бухгалтерлік кірісті анықтаудың негізгі мақсаты - есепті кезеңдегі кәсіпорын қызметінің тиімділігін көрсету. Салық салынатын табыс - салық талаптарына сәйкес қайта есептелген бухгалтерлік кірістер;

- есепті жылдың пайдасы (шығыны) - салық салынғаннан кейінгі табыс.

Нарықтық экономика жағдайында бұл кәсіпорын қызметінің маңызды көрсеткіші болып табылады. Кәсіпорын менеджерлері мен қаржы нарықтарының назарында тұрған ол. Кәсіпорынның болуы, оның жұмысшылары үшін жұмыс орындары, акционерлік қоғамда дивидендтер төлеу оның динамикасына байланысты.

Өндірістің тиімділігін, өнім көлемі мен сапасын, еңбек өнімділігінің жай-күйін, өзіндік құн деңгейін барынша толық көрсететін көрсеткіш - бұл кәсіпорынның таза табысы. Көптеген экономистер, ең алдымен Дж.Шумпетер, таза табыс (пайда) кәсіпкерлердің жаңа технологияларды қолдану нәтижесінде алған табысын білдіреді деп есептеді.

Компанияның таза кірісі орындайтын негізгі функциялар:

- кәсіпорын қызметінің тиімділігін бағалауға мүмкіндік беретін бағалауыш;

- бөлу (компанияның таза табысы кірісті бөлу құралы болып табылады);

- ынталандырушы. Оның мәні пайда кәсіпорын мүдделері үшін де, оның қызметкерлерінің мүдделері үшін де пайдаланылатындығында.

Осылайша, компанияның кірісі - бұл есепті кезеңдегі активтердің ұлғаюы немесе міндеттемелердің азаюы.

Кәсіпорынның өндірістік-шаруашылық қызметі материалдық, еңбек, қаржы ресурстарына, негізгі қорлар мен қысқа мерзімді активтерді қарапайым және кеңейтілген ұдайы өндіруге, өнімді өндіруге және сатуға, өз ұжымының әлеуметтік дамуына және т.б. шығындарды талап етеді. Сондықтан табыс табу, кәсіпорын белгілі бір шығындарға ұшырайды.

Шығыстар - бұл есепті кезеңдегі активтердің кетуі немесе пайдаланылуы немесе міндеттемелердің пайда болуы түріндегі экономикалық пайданың төмендеуі, бұл меншікті капиталдың төмендеуіне әкеледі (меншікті капиталды иелер арасында бөлуді қоспағанда). Дивидендтер төлеу шығын емес.

Қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттары арасында шығындар үшін арнайы стандарт жоқ, мысалы, кірістерді есепке алу үшін (ХҚЕС 18 «Табыстар»). Шығыстардың анықтамасы және оларды қаржылық есептілікте тану шарттары «Қаржылық есеп беруді құру және дайындау принциптері» құжатын қамтиды. Бұл құжат стандарт емес. Бұл тұжырымдамалық негізді, ХҚЕС әзірлеу мен өлшеудің негізін ұсынады.

Осы қағидаттарға сәйкес шығындар деп есепті кезеңдегі экономикалық пайданың төмендеуі болып табылады, бұл активтерді шығару немесе активтер құнының төмендеуі немесе міндеттемелердің ұлғаюы түрінде пайда болады, бұл оның қатысушылары арасында бөлуге байланысты емес капиталдың азаюына әкеледі. [9].

Шығындарды анықтау мүлікті басқару, тауарлы-материалдық қорларды сату, сату, жұмыстарды орындау және қызметтер көрсетумен байланысты шығындарды қамтиды. Шығындар экономикалық пайданың төмендеуін білдіреді және басқа шығындармен бірдей. Шығындар ұзақ мерзімді активтерді сатудан немесе табиғи апаттардан туындауы мүмкін.

Кәсіпорын шығындарының белгілі бір түрі шешімнің бір түрі үшін маңызды болуы мүмкін, ал екіншісі үшін есепке алынбайды. Шындығында, кәсіпорын шығындарын көптеген критерийлер бойынша жіктеуге болады.

Кәсіпорындардың барлық шығындарындағы ең үлкен үлесті өндіріс шығындары алады, яғни өндірістік шығындар. Өндірілген өнімнің өзіндік құны - бұл кәсіпорынға өнімді шығару мен сатумен байланысты өндірістік және коммерциялық қызметті жүзеге асыру үшін қажетті өндіріс факторлары шығындарының ақшалай көрінісі, яғни кәсіпорынға өнімді өндіруге және өткізуге кететін барлық шығындар. Өзіндік баға - бұл нарықтық экономикада баға, табыс сияқты категориялармен өзара байланыста толық көрінетін маңызды категориялардың бірі [3, б.136].

Бірақ өндіріс процесіне байланысты тікелей немесе жанама шығындардан басқа, кәсіпорында өнімді сатумен байланысты емес және әдетте өзіндік құнға кірмейтін тікелей шығындар да пайда болады.

Кезеңнің өндірістік құнын және әкімшілік шығындарын, сондай-ақ сату шығындарын бөлу кәсіпорынның өндірістік қызметінің, сондай-ақ оның әкімшілік және өндірістік емес қызметінің соңғы нәтижелеріне әсерін бағалау үшін қажет.

Кәсіпорын қызметінің түрлеріне байланысты шығындар ұйымның негізгі қызметі барысында туындайтын және басқа шығыстар болып жіктеледі. Операциялық шығындарға жалақыдан, материалдардан, амортизациядан және басқалардан тұратын дайын өнімді (тауарларды, жұмыстарды, қызметтерді) сату құны сияқты шығыстар жатады. Олар, әдетте, ақша қаражаттары немесе олардың баламалары, тауарлы-материалдық құндылықтар, негізгі құралдар сияқты активтердің кетуі немесе сарқылуы түрінде болады.

Басқа шығыстар - бұл шығындар анықтамасына сәйкес келетін және кәсіпорынның қарапайым қызметі барысында туындауы мүмкін немесе туындамайтын басқа баптар. Басқа шығындар экономикалық пайданың төмендеуін білдіреді, сондықтан табиғаты бойынша басқа шығындардан ерекшеленбейді.

Өндіріс көлеміне байланысты ауыспалы және тұрақты шығындар ажыратылады. Айнымалылар - бұл өндіріс көлеміне тікелей пропорционалды шығындар. Оларға, атап айтқанда, материалдардың құны және еңбек шығындары жатады. Тұрақты шығындар дегеніміз - өндіріс көлемі өзгерген кезде немесе мүлдем өзгермейтін (мысалы, амортизациялық аударымдар, жөндеу қорына аударымдар) немесе шамалы өзгеретін (мысалы, әкімшілік шығындар).

Тұрақты және өзгермелі шығындарды бөлу басқару есебі мен қаржылық жоспарлау мақсатында маңызды. Мұндағы басты міндет - тек айнымалы шығындар өндіріс пен сату көлемінің ұлғаюына немесе төмендеуіне пропорционалды түрде өзгеретіндігін ескере отырып, сатылатын өнім көлемінің жоспарланған өсу қарқынында тұрақты және өзгермелі шығындардың қалай өзгеруі керектігін анықтау. .

Сондай-ақ, бухгалтерлік есепте кәсіпорынның шығындары ағымдағы шығындарға бөлінеді, пайда мен шығындар туралы есепте көрсетіледі және баланста көрсетіледі [3, б.220].

Сонымен, нарықтық экономика жағдайында кәсіпорынның экономикалық дамуының негізі - кірістер мен шығыстар кәсіпорын тиімділігінің маңызды көрсеткіштері болып табылады. Табыстың өсуі кәсіпорынның кеңейтілген ұдайы өндірісін жүзеге асыруға және құрылтайшылар мен қызметкерлердің әлеуметтік және материалдық қажеттіліктерін қанағаттандыруға қаржылық негіз жасайды. Кірістер есебінен ұйымның бюджет, банктер және басқа ұйымдар алдындағы міндеттемелері орындалады. Шығындардың өсуі, керісінше, кәсіпорынның кеңейтілген ұдайы өндірісінің мүмкіндіктерін азайтады. Кәсіпорынның кірістер мен шығыстардың мөлшеріне тікелей тәуелділігі пайда түрінде (кірістердің шығыстардан асып түсуі) немесе шығын түрінде (шығыстардың асып түсуі) көрініс табуы мүмкін кәсіпорынның қаржылық нәтижесінде көрінеді. табыс).

Халықаралық стандарт 18 (IAS) «Табыс» кірісті тану шарттарын анықтайды, яғни. кәсіпорынның негізгі қызметінен меншікті капиталды ұлғайтуға әкелетін экономикалық пайданың түсімдері (акционерлердің жарналарын қоспағанда). Бұл стандарт «кіріс» және «кіріс» ұғымдарын бөледі. ХҚЕС (IFRS) 18 сәйкес кірістер - бұл компанияның қарапайым қызметі барысында пайда болған кезеңдегі экономикалық пайданың ағыны, оның нәтижесі - акционерлердің салымдары есебінен капитал өсімінен басқа, меншікті капиталдың ұлғаюы, ал табыс меншікті капиталды көбейтетін кез-келген кіріс (акционерлердің салымдарынан басқа), әдеттегі қызмет барысында (кіріс) және басқа түсімдер. Қазақстандық бухгалтерлік есеп тәжірибесінде дәстүрлі түрде «кіріс» ұғымы «өнім мен қызметті сатудан түскен табыс» ұғымымен ауыстырылды.

1-кестеде салық салынатын табыс пен бухгалтерлік кірістер арасындағы айырмашылық белгілері жинақталған.

Кесте 1 - Салық салынатын табыс пен бухгалтерлік кірістер арасындағы айырмашылық

Көрсеткіш	Салық салынатын табыс	Бухгалтерлік кірістер
Анықтама	Салық заңнамасына сәйкес айқындалатын есепті кезеңдегі кірістің (залалдың) мөлшері	Салыққа дейінгі есепті кезеңдегі таза кіріс немесе залалдың мөлшері; кірістер мен шығыстар арасындағы айырмашылық ретінде есептеледі
Қалыптастыру тәртібі	Салық есептілігінің альтернативті әдістерін көздемейтін салық заңнамасына сәйкес қалыптастырылған	Ұйым қабылдаған есеп саясатына негізделген, бухгалтерлік есеп пен бағалаудың әртүрлі баламалы әдістерін қарастыратын есеп принциптері мен стандарттарына негізделген
Өзгерістерге ұшырау	Өзгерістер салық саясатына байланысты жүзеге асырылады	бірізділік пен салыстыру принциптеріне сәйкес өзгеріске ұшырамайды

Компанияның қаржылық құралдарының басым көпшілігінде бухгалтерлік есепте де, салық есебінде де осылай қарастырылады. Кейбір оқиғалар мен операциялардың әсері, алайда, салық пен бухгалтерлік есепте әр түрлі көрінетін болады. Бір кезең ішіндегі қаржылық есептілікте көрсетілген оқиғалардың көпшілігінің салықтық әсері төлеуге жататын корпоративтік табыс салығының сомасын анықтағанда ескеріледі.

Аудит - бұл белгілі бір кезеңдермен және аудиторлық процедуралардың құжаттамасын жүргізу мен рәсімдеуімен сипатталатын қатаң ұйымдастырылған процесс. Аудиторлық практика аудиттің келесі кезеңдерін ажыратады: жалпы оқу, алдын ала зерттеу, аудитті жоспарлау, жүйелік зерттеу, аудиторлық қызмет, аудиторлық есеп беру.

Өнімдерді (жұмыстар мен қызметтерді) сату шығындарының аудиті кезінде аудитор кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыру құқығына арналған келісімшарттардың болуын тексерді, сату шығындарын тексеру бағдарламасы М қосымшасында көрсетілген.

Өнімдерді өткізуге кеткен шығындарды есепке алу бойынша ішкі бақылау жүйесін тестілеу нәтижелері бойынша ішкі бақылау жүйесі орташа деңгейде екендігі, компанияның бухгалтерия қызметкерлері жіберген қателіктер ықтималдығы аз екендігі анықталды.

Компанияның кірістері мен шығыстарын тексеру барысында мыналар анықталды:

- бухгалтерлік есеп стандартты шоттар жоспарына және ұлттық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкес жүргізіледі;

- бас кітапта көрсетілген 6 және 7 бөлімдерінің шоттары бойынша бастапқы қалдық қаржылық есептіліктің мәліметтеріне сәйкес келеді. Стандартты шоттар жоспарының 6 және 7 шоттары дұрыс жабылған. Ауытқулар табылған жоқ;

- кіріс және шығыс шоттары бойынша алғашқы құжаттарды есепке алу бухгалтерлік есеп стандарттарына сәйкес келеді;

- ай сайын шығындар шоттарына тексеру жүргізіледі (сметалар жасалады);

- компанияның таза кірісінің «Пайда мен шығындар туралы есепте» көрсетілуінің дұрыстығын тексерген кезде бухгалтерлік есеп регистрлеріндегі жазбаларға сәйкестік анықталды. Пайда мен шығындар туралы есепте таза кіріс сомасы 5510 шоты бойынша дебеттік және несиелік айналыммен салыстырылады.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 28 ақпандағы № 234-ІІІ «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы»
2. Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы Қазақстан Республикасының 12.06.2001 ж., № 209-ІІ кодексі (өзгерістер мен толықтырулармен). - Алматы: БИКО, 2007 ж
3. Попова Л.А. Бухгалтерский учет на предприятии. Оқу құралы - Қарағанды, 1999 - 174б.
4. Рок В.И., Рок Н.В., Нам Г.М. Қазақстан Республикасындағы ұлттық есеп жүйесі. - Алматы: ЖШС LEM баспасы, 2007 - 420 ж.
5. Радостовец В.К. және кәсіпорындағы басқа бухгалтерлік есеп. 3 шығарылым қосу. және қайта қаралды - Алматы: Центраудит, 2002. -- 728б.
6. Нұрсейітов Е.О. Ұйымдардағы бухгалтерлік есеп: оқулық. - Алматы, 2006.-472с.
8. Rock V.I., Rock B.V. Қазақстан Республикасындағы жеке кәсіпкерлік. - Алматы: «LEM баспасы» ЖШС, 2005. - 236б.
9. Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары. - Алматы: БИКО, 2004 ж.
10. Терехова В.А. Бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептіліктің халықаралық және ұлттық стандарттары. SPb: Питер, 2005. – 311с.

РЕЗЮМЕ

Предприятие создается для организации предпринимательской деятельности, экономической целью которого является обеспечение общественных потребностей и извлечение прибыли. По своему содержанию предпринимательская деятельность включает производство и реализацию продукции, выполнение работ и оказание услуг, операции на фондовом рынке. Предприятие может осуществлять какой-либо из видов деятельности, либо одновременно все виды.

RESUME

The enterprise is created for the organization of entrepreneurial activity, the economic purpose of which is the provision of public needs and the extraction of profits. In its content, entrepreneurial activity includes the production and sale of products, performance and provision of services, operations in the stock market. The company can carry out any kind of activity, or at the same time all kinds.

УДК 338.45:639.2

Есенбаев Д.Е., БАН-24 (3)

Научный руководитель: **Рустенова Э.А.**, к.э.н., доцент

Западно-Казахстанский аграрно-технический университет им. Жангир хана, г. Уральск

БИОЭКОНОМИКА КАК ОДНА ИЗ ПУТЕЙ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН К УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ

Аннотация

В данной статье раскрывается необходимость внедрения биоэкономики в Казахстане в целях становления страны на путь устойчивого развития, а также указываются возможные варианты появления на рынке новой экологической ниши.

Ключевые слова: биоэкономика, устойчивое развитие, развитие, переработка.